

**Managementrapport
Startmeting
Monitor LOB in het vo
en mbo**

Managementrapport

Startmeting: stand van zaken Loopbaan Oriëntatie- en Begeleiding in het vo en mbo

Uitgevoerd in opdracht van
het Expertisepunt LOB VO-MBO

Arbeid Opleidingen Consult B.V.
Dordrecht, 31 augustus 2018

Rapportage RAO-334.18.05

© 2018 AO Consult, all rights reserved

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 - Inleiding	4
Hoofdstuk 2 - Onderzoeksopzet	5
2.1 Doelstelling	5
2.2 Onderzoeksvragen.....	5
2.3 Onderzoeksaanpak.....	5
Hoofdstuk 3 - Startmeting: stand van zaken LOB	7
3.1 Bestuurders.....	7
3.2 Schoolleiders	7
3.3 Decanen/LOB-coördinatoren	9
3.4 Vo-leerlingen/mbo studenten.....	10
Hoofdstuk 4 - Startmeting: vergelijking vanuit verschillende perspectieven	12
4.1 Inleiding.....	12
4.2 Perspectief: onderzoeksgroepen	12
4.3 Perspectief: mbo en vo	14
4.4 Perspectief: vmbo en havo/vwo	16
4.5 Perspectief: overgangen	17
Hoofdstuk 5 - Startmeting: conclusies	20

Hoofdstuk 1 - Inleiding

Uit diverse onderzoeken blijkt dat jongeren behoefte hebben aan begeleiding bij het maken van de juiste opleidings- en beroepskeuzes. Loopbaan Oriëntatie en Begeleiding (LOB) geeft jongeren meer inzicht in hun eigen kwaliteiten, mogelijkheden en drijfveren. Zo helpt LOB jongeren bij het maken van de juiste vervolgstappen in hun studieloopbaan en beroepskeuze, waardoor onder meer hun kans op succes in vervolgopleiding en/of start op de arbeidsmarkt wordt vergroot.

In alle onderwijssectoren waren er de afgelopen jaren initiatieven om LOB beter te implementeren, te verankeren en te borgen. Landelijke Stimuleringsprojecten LOB in het vo (2009-2014) en het mbo (2010-2015) hebben een bijdrage geleverd aan het maken van een kwaliteitsslag op LOB in beide sectoren. In het mbo is na afloop van het Stimuleringsproject het Servicepunt LOB mbo opgericht ter ondersteuning van mbo-instellingen.

Recentelijk hebben de VO-raad en de MBO Raad besloten de samenwerking te versterken op het gebied van LOB. Het Expertisepunt LOB VO-MBO is van start gegaan op 1 juli 2017. Het streven is om de samenwerking tussen scholen uit beide sectoren en hun omgeving te bevorderen, zodat de LOB-activiteiten beter op elkaar aansluiten en leerlingen door alle betrokkenen samen beter begeleid worden bij de overstap naar het vervolgonderwijs of de arbeidsmarkt.

Om zicht te krijgen op de stand van zaken en de ontwikkelingen ten aanzien van de implementatie, verankering en borging van LOB in vo- en mbo-scholen, heeft de stuurgroep van het Expertisepunt LOB VO-MBO, na een uitgebreide selectieprocedure en op advies van een begeleidingscommissie¹, AO Consult gekozen om de Monitor LOB uit te voeren. Door te werken met twee meetmomenten, namelijk een startmeting in de periode januari - mei 2018 en een eindmeting in het najaar van 2019, geeft het onderzoek niet alleen inzicht in de stand van zaken van LOB op het moment van meten, maar ook in de ontwikkelingen die vo-scholen en mbo-instellingen hebben doorgemaakt in de periode januari - mei 2018 (startmeting) tot het najaar van 2019 (eindmeting). Ook biedt het onderzoek inzicht in aandachtspunten voor de doorontwikkeling van LOB voor zowel het Expertisepunt als voor de scholen in het vo en mbo.

Dit managementrapport presenteert de resultaten van de startmeting (januari - mei 2018) op hoofdlijnen. Er is tevens een uitgebreid onderzoeksrapport van de startmeting beschikbaar, waarin de resultaten in meer detail worden gepresenteerd.

Hoofdstuk 2 begint met de onderzoeksopzet. Hoofdstuk 3 presenteert de stand van zaken LOB, vervolgens vergelijkt hoofdstuk 4 deze stand van zaken vanuit verschillende perspectieven. Hoofdstuk 5 sluit af met de belangrijkste conclusies.

---

¹ De begeleidingscommissie bestaat uit vertegenwoordigers van de MBO Raad, VO-raad, Ministerie van OCW (directie mbo en vo), twee LOB-onderzoekers, de decanenverenigingen NVS-NVL en VvSL en studentenorganisaties JOB en LAKS.

Hoofdstuk 2 - Onderzoeksopzet

2.1 Doelstelling

Het doel van het onderzoek is om op twee momenten te inventariseren wat de stand van zaken is van de implementatie, verankering en borging van Loopbaan Oriëntatie en Begeleiding (LOB) in mbo- en vo-scholen:

- een startmeting in de periode januari - mei 2018;
- een eindmeting in het najaar van 2019.

Daarnaast is het doel van dit onderzoek om de ontwikkeling van vo-scholen en mbo-instellingen op het gebied van de implementatie, verankering en borging van LOB in de periode 2018-2019 in kaart te brengen.

Dit managementrapport presenteert de resultaten van de startmeting in 2018.

2.2 Onderzoeksvragen

In het onderzoek staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

1. Wat is de stand van zaken binnen mbo-scholen en vo-scholen op het gebied van implementatie, verankering en borging van LOB op het moment van de startmeting (januari tot en met mei 2018)?
2. Wat is de stand van zaken binnen mbo-scholen en vo-scholen op het gebied van implementatie, verankering en borging van LOB op het moment van de eindmeting (najaar 2019)?
3. Welke ontwikkeling hebben mbo-scholen en vo-scholen doorgemaakt ten aanzien van de implementatie, verankering en borging van LOB in de periode tussen de start- en eindmeting?

Per onderzoeksvraag wordt er aandacht besteed aan de volgende verschillen:

- tussen vmbo, havo/vwo, mbo;
- tussen bestuurders/CvB-leden, schoolleiders/locatie- en/of sectordirecteuren, decanen/LOB-coördinatoren en vo-leerlingen/mbo-studenten.

In het verdiepende, kwalitatieve gedeelte zoomen we daarnaast in op de volgende onderzoeksvragen:

4. Hoe kunnen we de ontwikkeling van startmeting naar eindmeting begrijpen? Welke processen liggen aan deze ontwikkeling mogelijkwijs ten grondslag?
5. Wat kunnen mbo- en vo-scholen van deze ontwikkeling leren ter versterking van de implementatie, verankering en borging van LOB? Wat betekent dit voor de gewenste inzet en ondersteuning door het Expertisepunt LOB VO-MBO?

2.3 Onderzoeksaanpak

Het onderzoek wordt uitgevoerd aan de hand van de volgende stappen:

1. Verkenning
2. Kwantitatief onderzoek: start- en eindmeting
3. Kwalitatief onderzoek: focusgroepen
4. Rapportage

Inmiddels zijn alle stappen doorlopen voor de startmeting. De eindmeting vindt plaats in het najaar van 2019. De fasen van de startmeting worden hieronder kort toegelicht.

1. Verkenning
  - In deze fase zijn onder andere de volgende activiteiten uitgevoerd: inventariseren en analyseren bestaande monitors/metingen op het gebied van LOB, interviewen van drie sleutelinformanten (1 overkoepelend, 1 voor mbo, 1 voor vo) en een bijeenkomst met de begeleidingscommissie².

² De begeleidingscommissie bestaat uit vertegenwoordigers van de MBO Raad, VO-raad, Ministerie van OCW (directie mbo en vo), twee LOB-onderzoekers, de decanenverenigingen NVS-NVL en VvSL en studentenorganisaties JOB en LAKS.

2. Kwantitatief onderzoek: start- en eindmeting
  - o In deze fase zijn onder andere de volgende activiteiten uitgevoerd: vragenlijstconstructie, online gegevens verzameling, dataverwerking en -analyse.
  - o De vragenlijsten zijn voorgelegd aan en besproken met de opdrachtgever en de begeleidingscommissie. Ook zijn de vragenlijsten getest onder een klein aantal respondenten per doelgroep.
  - o Voor zowel de start- als de eindmeting is de minimum vereiste respons vastgesteld. Voor vrijwel alle onderzoeksgroepen en sectoren is de minimale respons gerealiseerd (zie tabel 1). Alleen de respons onder de leerlingen/studenten is veel lager dan de gewenste respons, ondanks diverse extra acties (in afstemming met de begeleidingscommissie en het Expertisepunt LOB) om de respons te stimuleren. Figuur 1 laat de respons van de startmeting monitor LOB zien.
3. Kwalitatief onderzoek: verdieping via focusgroepen
  - o De resultaten van het kwantitatieve onderzoek zijn in focusgroepen verder verdiept en getoetst. In totaal zijn in de periode april - mei 2018 8 focusgroepen gehouden onder schoolleiders/locatie- en/of sectordirecteuren, decanen/LOB-coördinatoren en vo-leerlingen/mbo-studenten. Gezien de lage respons onder studenten zijn er voor hen extra sessies gehouden, waarvoor is aangesloten bij bijeenkomsten van LAKS en het Expertisepunt LOB VO-MBO (1 sessie met 10 vo-leerlingen, 1 sessie met 12 mbo-studenten).
4. Rapportage

Tabel 1 Respons startmeting Monitor LOB, uitgesplitst naar onderzoeksgroep en sector

Onderzoeksgroep	Sector	Gewenste minimale respons ³	Totale gerealiseerde respons startmeting 2018
Bestuurders	VO	104	158
	MBO	40	71
Schoolleiders / locatie- /sectordirecteuren	VO	122	545
	MBO	97	111
Decanen / LOB- Coördinatoren	VO	122	237
	MBO	40	112
Leerlingen / studenten ⁴	VO (vmbo)	150	12
	VO (havo/vwo)	150	21
	MBO	150	20

Algemeen - Overleg opdrachtgever en begeleidingscommissie

Zowel de start- als eindmeting van de Monitor LOB wordt begeleid door het Expertisepunt LOB VO-MBO. Vanuit zowel de MBO Raad en VO-raad is een centraal aanspreekpunt aangesteld ten behoeve van dit onderzoek. Inhoudelijk wordt het onderzoek gevoed door de eerder genoemde begeleidingscommissie. De verschillende tussenproducten zijn voorgelegd aan en besproken met de opdrachtgever en de begeleidingscommissie. Ook hebben opdrachtgever en de begeleidingscommissie een belangrijke rol gespeeld bij het optimaliseren van de respons.

³ De gewenste respons is vastgesteld o.b.v. de schatting van de populatieomvang, waarbij is uitgegaan van een betrouwbaarheid van 95% en een betrouwbaarheidsinterval van 8. Bijvoorbeeld: 50% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan dat de vo-school LOB-beleid heeft. Dan kan met 95% zekerheid worden gesteld dat 42% - 58% van de vo-scholen LOB-beleid heeft.

⁴ In de respons van leerlingen / studenten is een correctie toegepast, omdat binnen één school meerdere klassen de vragenlijst hadden ingevuld. Hiervoor zijn de data gecorrigeerd, omdat het de bedoeling was dat maximaal enkele leerlingen per school de lijst zouden invullen om te borgen dat het beeld voldoende representatief zou zijn. In het bestand bleek dat 20 leerlingen van dezelfde vmbo-school per abuis de mbo-vragenlijst routing hadden doorlopen. Deze leerlingen zijn om die reden uit het bestand verwijderd.

Hoofdstuk 3 - Startmeting: stand van zaken LOB

Dit hoofdstuk vat de belangrijkste bevindingen van de startmeting voor de verschillende onderzoeksgroepen samen, te weten:

- bestuurders: bestuurders/CvB-leden (paragraaf 3.1);
- schoolleiders: schoolleiders/locatie- en/of sectordirecteuren (paragraaf 3.2);
- decanen/LOB-coördinatoren (paragraaf 3.3);
- vo-leerlingen/mbo studenten (paragraaf 3.4).

3.1 Bestuurders

Samengevat zijn de belangrijkste bevindingen uit dit hoofdstuk:

Visie en beleid

- Er is volgens vrijwel alle bestuurders een visie op LOB geformuleerd.

Samenwerking en ondersteuning LOB

- Voor LOB wordt volgens een ruime meerderheid van de bestuurders samengewerkt met de vervolgopleidingen, gevolgd door de bedrijven.
- De door bestuurders meest genoemde gebieden waar het goed gaat op het gebied van LOB zijn borging/inbedding, samenwerking met stakeholders in de doorlopende leerlijn en brede aandacht voor LOB.
- Relatief de meeste bestuurders geven aan dat ze geen ondersteuningsbehoefte hebben. De bestuurders die wel een ondersteuningsbehoefte hebben, noemen het vaakst facilitering/financiële injecties, draagvlak/borging en professionalisering. In het mbo wordt ook kennisdeling/kennisontwikkeling wat vaker als behoefte genoemd.

Kwaliteitsbewaking LOB

- Zowel binnen vo als mbo wordt, volgens de bestuurders, vooral op de kwaliteit van LOB gestuurd via beleid en via opleidingsmogelijkheden voor medewerkers betrokken bij LOB.
- Volgens een meerderheid van de bestuurders is LOB ingebed in de kwaliteitscyclus.

3.2 Schoolleiders

Visie en beleid

- Samengevat is het beeld over visie en beleid ten aanzien van LOB onder de schoolleiders positief. Een grote meerderheid van de responderende schoolleiders heeft een visie op LOB voor hun school/locatie/sector geformuleerd. In de focusgroepen werd door diverse schoolleiders aangegeven dat de brede gedragenheid van de visie een belangrijk aandachtspunt is.
- De visie op LOB in zowel vmbo, havo/vwo als mbo worden vooral gekenmerkt door het maken van bewuste keuzes en kennis van eigen talenten/interesses.
- Er is vaak sprake van een uitgewerkt LOB-beleid.
- Vooral de vertaling van de visie naar de werkvloer is volgens de focusgroepen nog een uitdaging. De bereidheid onder docenten is volgens hen hoog, maar het voeren van een LOB-gesprek vergt andere vaardigheden en competenties en daarnaast wordt er al veel van de docenten gevraagd.
- De schoolleiders geven aan dat een visie op LOB niet gelijk staat aan een goedlopend LOB-programma en dat er tijd voor nodig is om breed in de school draagvlak te realiseren voor LOB. Een randvoorwaarde voor het breder implementeren van LOB in de organisatie is volgens diverse schoolleiders dat je als schoolleiding ook zelf loopbaangesprekken met docenten en mentoren voert.

- LOB wordt veelal geborgd, voornamelijk via vrijgemaakte fte. Ook borging in de kwaliteitscyclus wordt in alle sectoren relatief vaak genoemd.

Activiteiten en begeleiding LOB

- LOB maakt deel uit van de mentorlessen en de SLB-gesprekken. Ook komt het relatief vaak voor dat LOB als apart vak (mbo) of apart project (vo) wordt genoemd. Hierbij werd door schoolleiders opgemerkt dat LOB als apart project of vak vaak gecombineerd is met LOB als onderdeel van gesprekken of begeleiding. Met andere woorden: LOB wordt vaak op meerdere manieren ingebed in het onderwijsprogramma.
- In het vo wordt met LOB volgens de responderende schoolleiders meestal gestart in leerjaar 3 en/of 4, in het mbo vaker in leerjaar 1, 2 en 3. De schoolleiders in de focusgroepen benadrukken dat LOB eigenlijk in alle sectoren in alle leerjaren van belang is (doorlopende leerlijn).
- Meestal worden de LOB-gesprekken gevoerd door de LOB-coördinator/decaan, de LOB-begeleider/mentor en de vakdocenten.
- In de focusgroepen geven schoolleiders aan dat het zélf ervaren en doen bij LOB voor leerlingen vaak de meest effectieve vorm van LOB is. Ook werd benoemd dat de kwaliteit van de relatie tussen leerling/student en LOB-begeleider cruciaal is: als er geen klik of wederzijds vertrouwen is, dan ontbreekt de basis voor een goed loopbaangesprek.
- De uitdaging lijkt er volgens de schoolleiders uit de focusgroepen vooral in te liggen om LOB te integreren bij alle docenten in de school, zodat het structureel wordt ingebed in alle vakken.

Samenwerking en ondersteuning LOB

- Voor de vormgeving LOB wordt vooral samengewerkt met vervolgopleidingen en bedrijven. In het vo worden ook de ouders relatief veel genoemd als samenwerkende partij.
- In het vo gaat het volgens de schoolleiders vooral goed op het gebied van het uitvoeren en opzetten van LOB-activiteiten, gevolgd door de kwaliteit van de LOB-begeleiding. In het mbo worden de professionaliteit van de medewerkers en het beschikbaar stellen van middelen relatief vaak genoemd als gebied waar het goed gaat.
- Qua ondersteuning is er onder ruim een derde van de schoolleiders geen behoefte aan ondersteuning. Waar wel een ondersteuningsbehoefte is, wordt vooral ondersteuning op het gebied van professionaliteit en kwaliteitsbewaking genoemd.

Professionalisering LOB

- Het beeld ten aanzien van professionalisering op het gebied van LOB lijkt positief: het merendeel van de responderende schoolleiders geeft aan dat betrokkenen bij LOB worden geprofessionaliseerd, het merendeel geeft aan dat deze professionalisering wordt gefaciliteerd, en de professionalisering LOB is vaak verankerd in het HRM-beleid.
- Er wordt hierbij in de focusgroepen wel een kanttekening gemaakt: er wordt geprofessionaliseerd, maar de professionalisering mag breder en structureler worden ingezet. Om dit te kunnen realiseren is het volgens een aantal deelnemers van de focusgroepen wel belangrijk dat er vanuit het Rijk meer middelen ter beschikking worden gesteld.

Kwaliteitsbewaking LOB

- Volgens een ruime meerderheid van de responderende schoolleiders wordt LOB geëvalueerd.
- Een ruime meerderheid geeft aan de resultaten van de evaluatie te benutten voor bespreking medewerkers, bijstellen beleid en opstellen verbeterplan.
- Een kanttekening die bij de resultaten is geplaatst door enkele deelnemers aan de focusgroepen is dat er weliswaar breed wordt geëvalueerd, maar dat het de vraag is in hoeverre dit structureel is geborgd in de PDCA-cyclus en of er ook geanalyseerd wordt of de doelen van LOB worden behaald.
- In de focusgroepen kwam naar voren dat vragen naar feedback aan leerlingen/studenten die de school inmiddels hebben verlaten van grote waarde is. Wat hebben zij aan LOB gehad, wat heeft

het hen gebracht? Dit type onderzoek wordt volgens de deelnemers echter belemmerd door de nieuwe privacy wetgeving (AVG).

3.3 Decanen/LOB-coördinatoren

Visie en beleid

- Bij alle sectoren is er volgens een ruime meerderheid van de decanen/LOB-coördinatoren sprake van een visie op LOB.
- Volgens de decanen/LOB-coördinatoren wordt de visie op LOB vaak gekenmerkt door steekwoorden zoals oriëntatie, loopbaancompetenties, het maken van bewuste keuzes voor een goede vervolgopleiding. Als aandachtspunt wordt benoemd dat LOB eigenlijk in het hele curriculum terug zou moeten komen, maar hier is nog niet in alle gevallen sprake van.
- Hoewel het overall beeld ten aanzien van visie en beleid positief is, wordt benoemd dat de betrokkenheid van de bestuurders en schoolleiding een aandachtspunt vormt. Als er onvoldoende commitment is op dit niveau, is het heel moeilijk om de visie en het beleid te vertalen naar de praktijk.

Activiteiten en begeleiding LOB

- LOB maakt volgens decanen/LOB-coördinatoren relatief vaak onderdeel uit van mentorlessen en SLB-gesprekken. Als aandachtspunt werd genoemd dat een risico van het inbedden van LOB in de SLB-gesprekken is dat LOB niet de aandacht krijgt die het verdient.
- De meest genoemde LOB-activiteiten zijn het maken van opdrachten, (snuffel)stages en open dagen/voorlichting. In de focusgroepen wordt het belang van gesprekken met leerlingen/studenten benadrukt, in combinatie met andere LOB-activiteiten.
- Zowel de gesprekken over voortgang, zorg als de loopbaan vinden met name individueel plaats. Gesprekken over de loopbaan vinden daarnaast ook wat vaker klassikaal of in kleine groepen plaats. Alle drie de typen gesprekken worden voornamelijk gevoerd door de LOB-begeleider/mentor.
- Decanen/LOB-coördinatoren geven aan dat LOB in alle leerjaren van belang is: de doorlopende leerlijn.

Samenwerking en ondersteuning LOB

- Er wordt volgens decanen/LOB-coördinatoren rondom LOB relatief vaak samengewerkt met het vervolgonderwijs en bedrijven.
- Er werd in de focusgroepen wel opgemerkt dat de samenwerking wisselend kan zijn, in sommige regio's en sectoren verloopt dit beter dan in andere regio's en sectoren.
- Decanen/LOB-coördinatoren geven relatief vaak aan dat het goed gaat op het gebied van het opzetten en uitvoeren van LOB-activiteiten. In het mbo en vmbo wordt ook het uitwerken van een LOB-visie relatief vaak genoemd; in havo/vwo de kwaliteit van de begeleiding.
- Als ondersteuningsbehoefte wordt door decanen/LOB-coördinatoren het beschikbaar stellen van voldoende middelen en de brede betrokkenheid binnen de school bij het uitvoeren van LOB genoemd.
- Bij de ondersteuningsbehoefte met betrekking tot de beschikbaarheid van middelen werd in de focusgroepen als uitdaging meegegeven dat in de praktijk vaak extra financiële injecties worden ingezet om problemen te 'bestrijden', bijvoorbeeld de VSV-middelen, terwijl een preventieve inzet van de middelen voor LOB juist veel effectiever kan zijn.

Professionalisering LOB

- Vaak is er mogelijkheid tot professionalisering op het gebied van LOB; dit geldt voor alle sectoren. Hierbij werd in de focusgroepen de kanttekening gemaakt dat professionalisering zich vaak lijkt te beperken tot een aantal personen in de school.

- Wat betreft de mogelijkheden tot professionalisering worden opleiding en training het vaakst genoemd, gevolgd door kennisbijeenkomsten.
- Professionalisering wordt vooral gefaciliteerd in budget en daarna in uren.
- Als belangrijke kans op het gebied van professionalisering werd genoemd het integreren van professionalisering op het gebied van LOB in de gesprekscyclus en ervoor zorgen dat ook aan formatieplanning LOB een duidelijke visie ten grondslag ligt.
- Door diverse deelnemers aan de focusgroepen is benoemd dat het ook hier erg van belang is dat er een draagvlak voor LOB bestaat binnen de schoolleiding en het bestuur. Vaak lijken andere thema's in de professionalisering meer prioriteit te krijgen. Door draagvlak en prioriteit hiervoor te geven op het niveau van de schoolleiding kan professionalisering op het gebied van LOB een prominente(re) plek krijgen.

Kwaliteitsbewaking LOB

- De meest genoemde wijzen van evaluatie zijn de tevredenheid van leerlingen/studenten alsmede de evaluatie van specifieke LOB-activiteiten. Daarnaast worden relatief vaak genoemd: het analyseren van doorstroomcijfers (vmbo), de terugkoppeling van het vervolgonderwijs (havo/vwo) en de tevredenheid van medewerkers (mbo).
- In de evaluatie worden volgens de decanen/LOB-coördinatoren vooral activiteiten en begeleiding meegenomen.
- In het mbo worden de resultaten van de evaluatie vooral besproken met medewerkers en wordt er een verbeterplan opgesteld. In het vo worden resultaten relatief vaak besproken met de schoolleiding. Als kanttekening in de focusgroep werd genoemd dat hun indruk was dat in de praktijk de resultaten niet altijd met CvB of schoolleiding worden besproken.
- In de focusgroepen kwam naar voren dat vragen naar feedback aan leerlingen/studenten die de school inmiddels hebben verlaten van grote waarde is. Wat hebben zij aan LOB gehad, wat heeft het hen gebracht? Dit type onderzoek wordt volgens de deelnemers echter belemmerd door de nieuwe privacy wetgeving (AVG). Als ander aandachtspunt bij de wijze van evaluatie werd in de focusgroepen genoemd dat niet elk ROC doorstroomcijfers aan het vo terugkoppelt, terwijl dit wel belangrijke informatie is.
- Een ander aandachtspunt dat in diverse focusgroepen met decanen/LOB-coördinatoren naar voren kwam is dat het resultaat van LOB heel moeilijk meetbaar is. Wat is precies het resultaat van goede LOB en hoe kunnen we dit meten? Dit kan de evaluatie belemmeren.

3.4 Vo-leerlingen/mbo studenten

Visie en beleid

- De geïnterviewde mbo-studenten en vo-leerlingen geven aan dat zij graag actief worden betrokken bij de (door)ontwikkeling van LOB en het formuleren van LOB-beleid in de school.
- Volgens de geïnterviewde leerlingen en studenten is het daarnaast van belang dat LOB wordt uitgedragen door de gehele school en niet alleen door een decaan of LOB-coördinator.

Activiteiten en begeleiding

- Het is volgens de geïnterviewde leerlingen en studenten van groot belang dat je een goede (vertrouwens)band hebt met de docent die je begeleidt op het gebied van LOB. Ook maatwerk is volgens hen van belang: sluit goed aan bij de behoefte van de betreffende student of leerling.
- Ook is het volgens leerlingen en studenten van belang om duidelijk het hoe en waarom van LOB aan te geven. Dit kan volgens hen ook worden gerealiseerd door studenten actief te betrekken in het ontwikkelen van het LOB-beleid van de school.

Samenwerking en ondersteuning

- Volgens de geïnterviewde leerlingen en studenten zijn LOB-activiteiten waarbij het bedrijfsleven wordt opgezocht voor hen erg waardevol.

Professionalisering

- Volgens de geïnterviewde leerlingen en studenten zou het goed zijn als vakdocenten een grotere rol gaan spelen bij LOB, maar wel met goede ondersteuning van de decaan/LOB-coördinator en/of schoolleiding.

Hoofdstuk 4 - Startmeting: vergelijking vanuit verschillende perspectieven

4.1 Inleiding

Eén van de onderzoeksvragen van de Monitor LOB luidt: zijn er verschillen in beleving van en ervaring met betrekking tot LOB vanuit de verschillende perspectieven? Dit hoofdstuk presenteert de bevindingen vanuit de volgende perspectieven:

- de verschillende onderzoeksgroepen (paragraaf 4.2);
- het mbo en het vo (paragraaf 4.3);
- het vmbo en havo/vwo (paragraaf 4.4);
- de overgangen in het onderwijs (paragraaf 4.5).

Omdat we alleen op basis van de kwantitatieve meting (via online vragenlijsten) significante verschillen kunnen achterhalen tussen de diverse perspectieven, ontbreken in de vergelijking in dit hoofdstuk de leerlingen/studenten (gezien de lage respons).

Statistische toelichting: significante verschillen

Wanneer er in dit hoofdstuk wordt gesproken over significante verschillen, dan wordt bedoeld dat de gevonden verschillen naar alle waarschijnlijkheid niet op toeval berusten.

4.2 Perspectief: onderzoeksgroepen

In de Monitor LOB onderscheiden we de onderzoeksgroepen bestuurders/CvB-leden (bestuurders), schoolleiders/locatie- en/of sectordirecteuren (schoolleiders) en decanen/LOB-coördinatoren. In de startmeting valt op dat voor deze drie groepen een vergelijkbaar (positief) beeld bestaat ten aanzien van de implementatie, verankering en borging van LOB, met vergelijkbare aandachtspunten (zoals gedragenheid visie). Op een aantal punten zien we wel significante verschillen tussen de onderzoeksgroepen.

Vergelijking tussen bestuurders en schoolleiders		
	Bestuurders significant vaker dan schoolleiders	Schoolleiders significant vaker dan bestuurders
Visie en beleid	<ul style="list-style-type: none"> • LOB is niet geborgd in de organisatie (41% versus 8%) • Indien LOB wel is geborgd: <ul style="list-style-type: none"> - d.m.v. aparte financiering (37% versus 9%) - d.m.v. kwaliteitscyclus (39% versus 27%) - d.m.v. HRM beleid (63% versus 5%) 	<ul style="list-style-type: none"> • LOB is geborgd d.m.v. specifiek vrijgemaakte fte (70% versus 28%)
Activiteiten en begeleiding	Geen significante verschillen	Geen significante verschillen
Samenwerking en ondersteuning	<ul style="list-style-type: none"> • Er wordt samengewerkt met: <ul style="list-style-type: none"> - gemeenten/regionale overheid (45% versus 25%) - andere scholen/besturen (46% versus 37%) 	<ul style="list-style-type: none"> • Er wordt samengewerkt met: <ul style="list-style-type: none"> - vervolgonderwijs (85% versus 75%) - ouders (60% versus 43%)
Professionalisering	Geen significante verschillen	Geen significante verschillen
Kwaliteitsbewaking	Geen significante verschillen	Geen significante verschillen

In de vergelijking tussen bestuurders en decanen/LOB-coördinatoren zijn er geen significante verschillen, met uitzondering van de bevinding dat bestuurders significant vaker aangeven dat er wordt samengewerkt met gemeenten/regionale overheid (45% versus 15%).

Vergelijking tussen schoolleiders en decanen/LOB-coördinatoren		
	Schoolleiders significant vaker dan decanen/LOB-coördinatoren	Decanen/LOB-coördinatoren significant vaker dan schoolleiders
Visie en beleid	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een visie op LOB (82% versus 75%) • Visie wordt gekenmerkt door: <ul style="list-style-type: none"> - oriëntatie op beroep/profiel/vervolgonderwijs (88% versus 78%) - het maken van bewuste keuzes (82% versus 71%) • LOB-beleid uitgewerkt in: <ul style="list-style-type: none"> - schoolplan (35% versus 23%) - school-/studiegids/opleidingsplan (22% versus 16%) 	<ul style="list-style-type: none"> • Visie wordt gekenmerkt door: <ul style="list-style-type: none"> - de vijf loopbaancompetenties (69% versus 54%)
Activiteiten en begeleiding	<ul style="list-style-type: none"> • LOB wordt gegeven als onderdeel van: <ul style="list-style-type: none"> - mentorlessen (82% versus 70%) - SLB-lessen (63% versus 52%) - LOB als project (28% versus 20%) 	Geen significante verschillen
Samenwerking en ondersteuning	<ul style="list-style-type: none"> • Er wordt samengewerkt met: <ul style="list-style-type: none"> - vervolgonderwijs (85% versus 74%) - ouders (60% versus 50%) • Er is géén ondersteuningsbehoefte op het gebied van LOB (32% versus 7%) • Het gaat goed met: <ul style="list-style-type: none"> - kwaliteit van LOB-begeleiding (34% versus 26%) - professionaliteit medewerkers LOB (32% versus 21%) - kwaliteitsbewaking en -borging van LOB (11% versus 6%) - voldoende middelen voor LOB (30% versus 20%) - uitvoering van LOB-activiteiten (63% versus 55%) 	<ul style="list-style-type: none"> • Er wordt samengewerkt met: <ul style="list-style-type: none"> - andere scholen/besturen (48% versus 37%) • Er is ondersteuningsbehoefte op het gebied van: <ul style="list-style-type: none"> - het vertalen van de visie naar LOB-beleid (26% versus 13%) - de kwaliteit van LOB-begeleiding (23% versus 14%) - de professionaliteit van medewerkers op het gebied van LOB (42% versus 31%) - kwaliteitsbewaking en -borging op het gebied van LOB (43% versus 25%) - brede betrokkenheid binnen de school bij de uitvoering van LOB (48% versus 24%) - het beschikbaar stellen van voldoende middelen voor LOB (47% versus 23%) • Het gaat goed met: <ul style="list-style-type: none"> - het uitwerken van de LOB-visie (36% versus 26%)
Professionalisering	<ul style="list-style-type: none"> • Professionalisering LOB vindt plaats via informeel leren (54% versus 44%) • Facilitering professionalisering LOB in uren (55% versus 46%) 	<ul style="list-style-type: none"> • Professionalisering LOB vindt plaats via: <ul style="list-style-type: none"> - opleidingen/trainingen/cursussen (83% versus 75%) - kennisbijeenkomsten (71% versus 36%)
Kwaliteitsbewaking	<ul style="list-style-type: none"> • Voor evaluatie LOB wordt gebruik gemaakt van: <ul style="list-style-type: none"> - tevredenheid (oud-)leerlingen (73% versus 56%) - tevredenheid medewerkers (48% versus 24%) - tevredenheid ouders (46% versus 13%) - evaluatie van specifieke LOB-activiteiten (76% versus 49%) - analyse doorstroominformatie naar vervolgonderwijs/werk (51% versus 32%) 	Geen significante verschillen

Vergelijking tussen schoolleiders en decanen/LOB-coördinatoren		
	Schoolleiders significant vaker dan decanen/LOB-coördinatoren	Decanen/LOB-coördinatoren significant vaker dan schoolleiders
	<ul style="list-style-type: none"> - terugkoppeling vanuit het vervolgonderwijs (47% versus 30%) • Resultaten van evaluatie LOB worden benut voor: <ul style="list-style-type: none"> - bespreking met interne raden (24% versus 9%) - bespreking met medewerkers (74% versus 57%) - bespreking met ouders (11% versus 6%) - opstellen van een verbeterplan (60% versus 37%) - bijstellen van beleid (65% versus 36%) 	

4.3 Perspectief: mbo en vo

Wanneer we de bevindingen van de online vragenlijsten vergelijken vanuit het perspectief van het vmbo, havo/vwo en het mbo, valt op dat voor alle sectoren een vergelijkbaar (positief) beeld bestaat ten aanzien van de implementatie, verankering en borging van LOB, met enkele significante verschillen.

Vergelijking tussen mbo en vo		
	Mbo vaker dan vo	Vo vaker dan mbo
Visie en beleid	<p>Schoolleiders:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geen significante verschillen <p>Decanen/LOB-coördinatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er is een visie op LOB (mbo: 84%, vo: 71%) 	<p>Schoolleiders:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Visie wordt gekenmerkt door: <ul style="list-style-type: none"> - het maken van bewuste keuzes (vo: 85%, mbo: 61%) - kennis van eigen talenten/interesses (vo: 83%, mbo: 65%) - oriëntatie op beroep/profiel/vervolgonderwijs (vo: 90%, mbo: 72%) • LOB wordt gefaciliteerd d.m.v. vrijgemaakte fte (vo: 71%, mbo: 58%) <p>Decanen/LOB-coördinatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Visie wordt gekenmerkt door: <ul style="list-style-type: none"> - oriëntatie op beroep/profiel/vervolgonderwijs (vo: 88%, mbo: 58%) - het maken van bewuste keuzes (vo: 76%, mbo: 61%) - kennis van eigen talenten en interesses (vo: 83%, mbo: 67%)
Activiteiten en begeleiding	<p>Schoolleiders:</p> <ul style="list-style-type: none"> • LOB als apart vak (mbo: 57%, vo: 21%); • Start met LOB in leerjaar 1 (mbo: 86%, vo: 54%) • LOB-gesprekken door de LOB-begeleider/mentor (mbo: 96%, vo: 83%) <p>Decanen/LOB-coördinatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • LOB als apart vak (mbo: 50%, vo: 21%) • Start met LOB in leerjaar 1 (mbo: 85%, vo: 43%) • Start met LOB in leerjaar 2 (mbo: 78%, vo: 66%) • Gesprekken over voortgang in kleine groepen (mbo: 33%, vo: 21%) 	<p>Schoolleiders:</p> <ul style="list-style-type: none"> • LOB als project (vo: 30%, mbo 13%) • Start met LOB in leerjaar 3 (vo: 94%, mbo: 80%) • Start met LOB in leerjaar 4 (vo: 91%, mbo: 56%) • LOB-gesprekken door LOB-coördinator/decaan (vo: 92%, mbo: 21%) <p>Decanen/LOB-coördinatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • LOB als apart project (vo: 29%, mbo: 2%) • Diversiteit in LOB-activiteiten (in vo relatief meer LOB activiteiten aangevinkt dan in mbo) • Start met LOB in leerjaar 3 (vo: 97%, mbo: 77%) • Start met LOB in leerjaar 4 (vo: 95%, mbo: 44%)

Vergelijking tussen mbo en vo		
	Mbo vaker dan vo	Vo vaker dan mbo
	<ul style="list-style-type: none"> Gesprekken over zorg in kleine groepen (mbo: 14%, vo: 7%) 	<ul style="list-style-type: none"> Gesprekken over zorg gevoerd door de team-/afdelingsleider (vo: 34%, mbo: 9%) Gesprekken over loopbaan individueel (vo: 92%, mbo: 73%)
Samenwerking en ondersteuning	<p>Bestuurders:</p> <ul style="list-style-type: none"> Er wordt samengewerkt met RMC's (mbo: 34%, vo: 16%) <p>Schoolleiders:</p> <ul style="list-style-type: none"> Het gaat goed met de professionaliteit van de medewerkers t.a.v. LOB goed (mbo: 44%, vo: 30%) Er is ondersteuningsbehoefte t.a.v. het opzetten van LOB-activiteiten (mbo: 14%, vo: 5%) <p>Decanen/LOB-coördinatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> Er wordt samengewerkt met regionale overheid (provincie, gemeentes) (mbo: 22%, vo: 12%) 	<p>Bestuurders:</p> <ul style="list-style-type: none"> Er wordt samengewerkt met: <ul style="list-style-type: none"> bedrijven (vo: 69%, mbo: 60%) vervolgonderwijs (vo: 80%, mbo: 62%); andere scholen (vo: 51%, mbo: 34%); ouders (vo: 53%, mbo: 20%) <p>Schoolleiders:</p> <ul style="list-style-type: none"> Er wordt samengewerkt met: <ul style="list-style-type: none"> bedrijven (vo: 68%, mbo: 54%) vervolgonderwijs (vo: 90%, mbo 54%) andere scholen (vo: 39%, mbo: 28%) ouders (vo: 66%, mbo 31%) Het gaat goed met: <ul style="list-style-type: none"> het opzetten van LOB-activiteiten (vo: 63%, mbo: 35%) het uitvoeren van LOB-activiteiten (vo: 68%, mbo: 34%) de kwaliteit van de LOB-begeleiding (vo: 36%, mbo: 24%) <p>Decanen/LOB-coördinatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> Er wordt samengewerkt met: <ul style="list-style-type: none"> bedrijven (vo: 63%, mbo: 47%) vervolgonderwijs (vo: 89%, mbo: 41%) andere scholen (vo: 58%, mbo: 26%) ouders (vo: 60%, mbo: 28%)
Professionalisering	<p>Schoolleiders:</p> <ul style="list-style-type: none"> Betrokkenheid bij LOB van: <ul style="list-style-type: none"> het gehele docententeam (mbo: 67%, vo: 36%) het CvB (mbo: 26%, vo: 5%) de tweedelijns zorg (mbo: 31%, vo: 10%) betrokken zijn bij LOB Professionalisering LOB vindt plaats via: <ul style="list-style-type: none"> informeel leren (mbo: 67%, vo: 52%) kennisbijeenkomsten (mbo: 49%, vo: 34%) <p>Decanen/LOB-coördinatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> Professionalisering LOB vindt plaats via intervisie (mbo: 55%, vo: 40%) 	<p>Schoolleiders:</p> <ul style="list-style-type: none"> Betrokkenheid bij LOB van: <ul style="list-style-type: none"> ouders (vo: 60%, mbo: 31%) decanen/LOB-coördinatoren (vo: 89%, mbo: 49%) <p>Decanen/LOB-coördinatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> Professionalisering LOB vindt plaats via: <ul style="list-style-type: none"> opleiding/training (vo: 87%, mbo: 75%) kennisbijeenkomsten (vo: 77%, mbo: 58%); Professionalisering wordt gefaciliteerd via budget (vo: 72%, mbo: 54%)
Kwaliteitsbewaking	<p>Bestuurders:</p> <ul style="list-style-type: none"> Sturen op kwaliteit van LOB via kwaliteitscyclus (mbo: 52%, vo: 32%) LOB ingebed in de kwaliteitscyclus (mbo: 69%, vo: 52%) <p>Schoolleiders:</p> <ul style="list-style-type: none"> Geen significante verschillen <p>Decanen/LOB-coördinatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> De professionaliteit van personeel wordt meegenomen in evaluatie LOB (mbo: 34%, vo: 16%) Resultaten van evaluatie LOB worden benut voor bespreken met 	<p>Schoolleiders:</p> <ul style="list-style-type: none"> Voor evaluatie LOB wordt gebruik gemaakt van: <ul style="list-style-type: none"> de terugkoppeling vanuit het vervolgonderwijs (vo: 52%, mbo: 20%) de tevredenheid van ouders (vo: 52%, mbo: 15%) zelf verzamelde doorstroominformatie (vo: 41%, mbo: 24%) Resultaten van evaluatie LOB worden benut voor: <ul style="list-style-type: none"> bespreken met ouders (vo: 13%, mbo: 2%) bijstellen van beleid (vo: 67%, mbo: 53%) <p>Decanen/LOB-coördinatoren:</p>

Vergelijking tussen mbo en vo		
	Mbo vaker dan vo	Vo vaker dan mbo
	medewerkers (mbo: 70%, vo: 52%) <ul style="list-style-type: none"> Resultaten van evaluatie LOB worden benut voor opstellen verbeterplan (mbo: 49%, vo: 32%) 	<ul style="list-style-type: none"> Geen significante verschillen

4.4 Perspectief: vmbo en havo/vwo

De context voor LOB binnen het vo verschilt tussen vmbo en havo/vwo, gezien de wettelijke kaders. Voor het vmbo maakt LOB verplicht onderdeel uit van de examenprogramma's, binnen havo/vwo is dit niet het geval. Daarom gaat dit hoofdstuk in op verschillen in beleving van en ervaring met LOB vanuit het perspectief van vmbo en havo/vwo. De bevindingen in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op extra vergelijkende analyses tussen respondenten die de vragenlijst alléén voor vmbo hebben ingevuld en respondenten die de vragenlijst alléén voor havo/vwo hebben ingevuld.

Ook voor vmbo en havo/vwo geldt: wanneer we de bevindingen van de online vragenlijsten vergelijken, valt op dat een vergelijkbaar (positief) beeld bestaat ten aanzien van de implementatie, verankering en borging van LOB. Op een aantal punten zien we wel significante verschillen tussen vmbo enerzijds en havo/vwo anderzijds.

Vergelijking tussen vmbo en havo/vwo		
	Vmbo vaker dan havo/vwo	Havo/vwo vaker dan vmbo
Visie en beleid	Schoolleiders: <ul style="list-style-type: none"> Er is een visie op LOB (vmbo: 92%, havo/vwo: 59%) LOB-beleid uitgewerkt in: <ul style="list-style-type: none"> een LOB-(werk)plan (vmbo: 63%, havo/vwo: 33%) beleids-/teamplan (vmbo: 32%, havo/vwo: 18%) PTA/OER (vmbo: 47%, havo/vwo: 29%) Decanen/LOB-coördinatoren: <ul style="list-style-type: none"> Er is een visie op LOB (vmbo: 80%, havo/vwo: 61%) Visie wordt gekenmerkt door: <ul style="list-style-type: none"> de vijf loopbaancompetenties (vmbo: 71%, havo/vwo: 49%) het voorkomen van VSV (vmbo: 21%, havo/vwo: 2%) 	Schoolleiders: <ul style="list-style-type: none"> Weet niet hoe het beleid is uitgewerkt (havo/vwo: 10%, vmbo: 2%) (Indien er LOB-beleid is) het LOB-beleid is uitgewerkt in het schoolplan (havo/vwo: 44%, vmbo: 29%) Decanen/LOB-coördinatoren: <ul style="list-style-type: none"> Geen significante verschillen
Activiteiten en begeleiding	Schoolleiders: <ul style="list-style-type: none"> LOB als: <ul style="list-style-type: none"> apart vak (vmbo: 27%, havo/vwo: 11%), onderdeel van alle vakken (vmbo: 35%, havo/vwo: 13%) ingeroosterde LOB-gesprekken (vmbo: 28%, havo/vwo: 14%) Start met LOB in leerjaar 1 (vmbo: 73%, havo/vwo: 22%) Start met LOB in leerjaar 2 (vmbo: 95%, havo/vwo: 35%) LOB-coördinator/decaan voert de LOB-gesprekken (vmbo: 98%, havo/vwo: 87%) Decanen/LOB-coördinatoren: <ul style="list-style-type: none"> LOB als: <ul style="list-style-type: none"> onderdeel van alle vakken (vmbo: 29%, havo/vwo: 12%) apart project (vmbo: 36%, havo/vwo: 20%) Start met LOB in leerjaar 1 (vmbo: 64%, havo/vwo: 21%) 	Schoolleiders: <ul style="list-style-type: none"> LOB als onderdeel van de mentorlessen (havo/vwo: 94%, vmbo: 82%) LOB-begeleider/mentor voert de LOB-gesprekken (havo/vwo: 97%, vmbo: 77%) Decanen/LOB-coördinatoren: <ul style="list-style-type: none"> Het doen van een test is een LOB-activiteit (havo/vwo: 87%, vmbo: 71%) De LOB-coördinator/decaan voert gesprekken over: <ul style="list-style-type: none"> voortgang (havo/vwo: 41%, vmbo: 24%) de loopbaan (havo/vwo: 74%, vmbo: 57%);

Vergelijking tussen vmbo en havo/vwo		
	Vmbo vaker dan havo/vwo	Havo/vwo vaker dan vmbo
	<ul style="list-style-type: none"> Start met LOB in leerjaar 2 (vmbo: 92%, havo/vwo: 30%) (Snuffel)stage is een LOB-activiteit (vmbo: 95%, havo/vwo: 64%) Vakdocenten voeren gesprekken over de loopbaan (vmbo: 34%, havo/vwo: 11%) 	
Samenwerking en ondersteuning	<p>Schoolleiders:</p> <ul style="list-style-type: none"> Er wordt samengewerkt met bedrijven (vmbo: 73%, havo/vwo: 52%) Het gaat goed met: <ul style="list-style-type: none"> de visie (vmbo: 32%, havo/vwo: 10%) vertalen van de visie naar LOB-beleid (vmbo: 31%, havo/vwo: 13%) Er is ondersteuningsbehoefte t.a.v. het beschikbaar stellen van voldoende middelen (vmbo: 30%, havo/vwo: 14%) <p>Decanen/LOB-coördinatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> Er wordt samengewerkt met bedrijven (vmbo: 73%, havo/vwo: 42%) Het gaat goed met de visie op LOB (vmbo: 44%, havo/vwo: 16%) 	<p>Schoolleiders:</p> <ul style="list-style-type: none"> het goed gaat met: <ul style="list-style-type: none"> beschikbaar stellen van voldoende middelen (havo/vwo: 33%, vmbo: 19%) kwaliteit van LOB-begeleiding (havo/vwo: 49%, vmbo: 29%) Er is ondersteuningsbehoefte op het gebied van het uitwerken van een LOB-visie (havo/vwo: 19%, vmbo: 9%) <p>Decanen/LOB-coördinatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> Het gaat goed met het uitvoeren van de LOB-activiteiten (havo/vwo: 71%, vmbo: 54%) Er is ondersteuningsbehoefte t.a.v.: <ul style="list-style-type: none"> uitwerken van een LOB-visie (havo/vwo: 31%, vmbo: 14%) brede betrokkenheid binnen de school bij de uitvoering van LOB (havo/vwo: 59%, vmbo: 44%)
Professionalisering	<p>Schoolleiders:</p> <ul style="list-style-type: none"> Betrokkenheid bij LOB van: <ul style="list-style-type: none"> de LOB-begeleiders/mentoren (vmbo: 87%, havo/vwo: 75%) het gehele docententeam (vmbo: 44%, havo/vwo: 16%) Betrokkenen worden niet gefaciliteerd voor professionalisering LOB (vmbo: 12%, havo/vwo: 2%) <p>Decanen/LOB-coördinatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> Geen significante verschillen 	<p>Schoolleiders:</p> <ul style="list-style-type: none"> Professionalisering LOB vindt plaats via kennisbijeenkomsten (havo/vwo: 42%, vmbo: 26%) <p>Decanen/LOB-coördinatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> Professionalisering LOB vindt plaats via kennisbijeenkomsten (havo/vwo: 83%, vmbo: 69%)
Kwaliteitsbewaking	<p>Schoolleiders:</p> <ul style="list-style-type: none"> LOB wordt geëvalueerd (vmbo: 84%, havo/vwo: 67%) <p>Decanen/LOB-coördinatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> Er wordt geëvalueerd op draagvlak in de school (vmbo: 25%, havo/vwo: 10%) 	<p>Schoolleiders:</p> <ul style="list-style-type: none"> Voor evaluatie LOB wordt gebruik gemaakt van: <ul style="list-style-type: none"> de tevredenheid van (oud-)leerlingen (havo/vwo: 88%, vmbo: 62%) de terugkoppeling vanuit het vervolgonderwijs (havo/vwo: 71%, vmbo: 40%) <p>Decanen/LOB-coördinatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> Voor evaluatie LOB wordt gebruik gemaakt van: <ul style="list-style-type: none"> doorstroominformatie naar vervolgonderwijs/werk (havo/vwo: 46%, vmbo: 30%) terugkoppeling vanuit vervolgonderwijs (havo/vwo: 55%, vmbo: 23%) Er wordt geëvalueerd op begeleiding (havo/vwo: 82%, vmbo: 60%)

4.5 Perspectief: overgangen

Een ander relevant perspectief in het kader van LOB is het perspectief van overgangen: tussen po en vo, tussen vo en vervolgonderwijs, tussen mbo en vervolgonderwijs, tussen mbo en arbeidsmarkt. In

de online vragenlijsten is (met het oog op de lengte van de vragenlijst) niet expliciet naar deze overgangen gevraagd; wel is gevraagd naar onder meer de kenmerken van de visie op LOB. Ook is het onderwerp 'overgangen' besproken in de focusgroepen. Ten aanzien van de overgangen kwam het volgende naar voren:

- Schoolleiders in het vo noemen in de online vragenlijst relatief vaak oriëntatie op beroep/profiel/vervolgonderwijs als kenmerkend voor de visie op LOB. In de online vragenlijst is het steekwoord 'doorlopende leerlijn' door minder dan 25% van de responderende schoolleiders in het mbo genoemd als kenmerkend voor de visie op LOB (zij noemen vaak het zelf sturen van de eigen loopbaan als kenmerkend voor de visie).
- Door de schoolleiders en decanen/LOB-coördinatoren in de focusgroepen werd opgemerkt dat LOB eigenlijk in alle leerjaren van belang is: het moet volgens hen een doorlopende leerlijn zijn, zowel in vmbo, havo/vwo als mbo.
- Als samenwerkende partijen zijn het meest genoemd (in alle sectoren) de vervolgopleidingen en de bedrijven. Er zijn volgens de schoolleiders in de focusgroepen diverse goede voorbeelden van samenwerking tussen vmbo en mbo, bijvoorbeeld door het werken met 'sprint tickets' die de opleiding van leerlingen bij doorstroom naar mbo met een jaar kunnen verkorten. Er is veel variatie in het aantal vervolgopleidingen waarmee een school te maken heeft, zo werd in de focusgroepen aangegeven. Ter illustratie: soms werkt een vo samen met één ROC, terwijl een andere vo-school met talloze ROC's te maken heeft. Dit compliceert volgens diverse deelnemers aan de focusgroepen de samenwerking.
- In diverse gesprekken kwam als aandachtspunt naar voren dat de samenwerking tussen vo- en mbo-scholen beter zou moeten. In sommige regio's is die samenwerking goed, maar in andere regio's niet, terwijl dit voor de doorlopende leerlijn van groot belang is.
- In de focusgroepen werd genoemd dat de implementatie van de DDD's (digitale doorstroom dossiers) de samenwerking vo-mbo kan vergemakkelijken.
- De decanen/LOB-coördinatoren gaven in de focusgroepen aan dat het digitale dossier voor vmbo-leerlingen, dat is opgesteld aan de hand van de vijf LOB-competenties, met de leerling mee 'moet'. In het mbo wordt ook met deze vijf LOB-competenties gewerkt. In dit dossier motiveert de leerling/student de keuzes die hij/zij tot dusver heeft gemaakt. Het is daarom van groot belang om dit dossier in het kennismakingsgesprek in het mbo terug te laten komen.
- Een schoolleider in het mbo merkte op dat voor het mbo de verbinding en samenwerking met het primair onderwijs misschien minder vanzelfsprekend lijkt maar zeker van belang is. Volgens deze schoolleider is er in het po een behoorlijke druk om door te stromen naar havo/vwo in plaats van naar het vmbo, terwijl voor sommige leerlingen de meer praktische opleidingsroute veel beter passend is. Het zou mooi zijn om als mbo juist ook de verbinding te zoeken met het po en leerlingen, leerkrachten en ouders op die manier te laten kennis maken met de meer praktische manier van leren. Deze schoolleider geeft ook aan dat het mbo eigenlijk ook de verbinding met universiteiten zou moeten leggen. Het mbo is volgens deze schoolleider geen 'eindonderwijs'; het is goed om het brede scala aan (vervolg)mogelijkheden te laten zien.
- De deelnemers aan de focusgroepen geven aan dat scholen zich meer verantwoordelijk zouden 'moeten' voelen over de verdere loopbaan van hun leerling. De deelnemers van de focusgroep in havo/vwo decanen/LOB-coördinatoren onderstrepen dit door aan te geven dat sommige scholen zich vooral verantwoordelijk voelen voor de profielkeuze van hun leerlingen, maar dat een volgende stap naar vervolgonderwijs minder nauwlettend wordt gemonitord. Ook de verbinding met het bedrijfsleven verdient volgens de deelnemers aandacht, ook binnen havo/vwo.
- Uit het onderzoek blijkt dat in de evaluatie van LOB vaak de tevredenheid van (oud-)leerlingen wordt meegenomen. In de praktijk lijkt dit volgens de deelnemers aan de focusgroepen vooral de tevredenheid van de huidige leerlingen te betreffen, terwijl juist ook de ervaringen van oud-leerlingen van belang zijn. Als aandachtspunt in de focusgroepen werd benoemd dat het verzamelen van informatie over oud-leerlingen zeer lastig is, ook in relatie tot de nieuwe privacy wetgeving (AVG).

- Als ander aandachtspunt bij de wijze van evaluatie werd in de focusgroepen van de decanen/LOB-coördinatoren genoemd dat niet elk ROC doorstroomcijfers aan het vo terugkoppelt, terwijl dit wel belangrijke informatie is. De vraag werd gesteld of er mogelijkheden zijn om dit uit een landelijk systeem te halen.
- Volgens de aan de focusgroep deelnemende decanen/LOB-coördinatoren is een goede, warme overdracht van groot belang. Als dit goed is geregeld, voorkomt dit ook 'gedoe' met cijfers.

Hoofdstuk 5 - Startmeting: conclusies

Het algemene beeld van de startmeting Monitor LOB is positief. Het onderwerp leeft onder bestuurders, schoolleiders en decanen/LOB-coördinatoren. Dit blijkt bijvoorbeeld ook uit de hoge respons op de startmeting van de Monitor LOB en de bevinding dat er al veel gebeurt op de scholen op het gebied van LOB. De startmeting laat duidelijk zien dat er veel gebeurt op de scholen op het gebied van LOB, zowel in vmbo, havo/vwo als mbo. Onderstaande tabel vat de belangrijkste bevindingen en aandachtspunten op basis van de Startmeting van de Monitor LOB in relatie tot de LOB agenda's samen.

Onderwerp uit Startmeting Monitor LOB	Algemene conclusie uit Startmeting Monitor LOB	Aandachtspunten uit Startmeting Monitor LOB
Visie en beleid	<ul style="list-style-type: none"> • Veel scholen hebben een visie op LOB en hebben LOB geborgd in hun beleid en kwaliteitscyclus. • Leerlingen en studenten willen graag betrokken worden bij de ontwikkeling van visie en beleid in hun school. • Binnen havo/vwo is er relatief minder vaak een visie op LOB, wat logisch is gezien de verschillende eisen in de wet- en regelgeving. 	<ul style="list-style-type: none"> • Breed draagvlak van de LOB-visie binnen de school. Dit is een proces dat de nodige tijd kost. • Voldoende betrokkenheid en commitment bij LOB op niveau schoolleiding.
Activiteiten en begeleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Scholen bieden veel en diverse LOB-activiteiten en begeleiding. In het vo worden meer activiteiten aangeboden dan in het mbo. • LOB maakt vaak onderdeel uit van de SLB-gesprekken en mentorlessen. • In LOB-activiteiten is het opdoen van ervaring heel belangrijk, in combinatie met de mogelijkheid tot reflectie op die ervaringen. 	<ul style="list-style-type: none"> • LOB zou eigenlijk in het gehele curriculum terug moeten komen, maar hier is nog niet altijd sprake van. • Voor goede LOB-begeleiding is een goede (vertrouwens)band tussen leerling/student en begeleider van belang, evenals maatwerk (zowel in begeleiding als activiteiten).
Samenwerking en ondersteuning	<ul style="list-style-type: none"> • Voor LOB wordt vaak samengewerkt met vervolgopleidingen en bedrijven. • In het vo wordt er met meer partijen samengewerkt omtrent LOB dan in het mbo. • De ondersteuningsbehoefte verschilt tussen de bestuurders, schoolleiders en decanen/LOB-coördinatoren: hoe dichter op de praktijk, hoe groter de ondersteuningsbehoefte. • In het vmbo is er meer ondersteuningsbehoefte t.a.v. het beschikbaar stellen van middelen, binnen havo/vwo ligt die ondersteuningsbehoefte vaker op het gebied van visie en brede betrokkenheid. 	<ul style="list-style-type: none"> • De doorlopende leerlijn op het gebied van LOB verdient verbetering, bijvoorbeeld de samenwerking tussen vo- en mbo-scholen op dit gebied.
Professionalisering	<ul style="list-style-type: none"> • Het beeld ten aanzien van professionalisering is positief. • Veel van de betrokkenen worden geprofessionaliseerd; hiervoor is in veel gevallen ook sprake van facilitering (in tijd en/of geld). • Professionalisering kan relatief laagdrempelig worden georganiseerd, bijvoorbeeld via intervisie of een training gesprekstechnieken. 	<ul style="list-style-type: none"> • Professionalisering lijkt zich in de praktijk vaak nog te beperken tot een aantal betrokkenen (zoals de decaan of LOB-coördinator), terwijl het van belang is breed te professionaliseren (bijvoorbeeld ook mentoren en vakdocenten). • Professionalisering LOB krijgt vaak relatief minder aandacht dan professionalisering op andere gebieden.

Onderwerp uit Startmeting Monitor LOB	Algemene conclusie uit Startmeting Monitor LOB	Aandachtspunten uit Startmeting Monitor LOB
		<ul style="list-style-type: none"> • Belangrijk is om LOB te integreren in de gesprekscyclus. • Er zijn meer middelen nodig voor brede professionalisering op het gebied van LOB in de school.
Kwaliteitsbewaking	<ul style="list-style-type: none"> • LOB wordt vrijwel altijd geëvalueerd, voornamelijk via tevredenheidsmetingen onder leerlingen/studenten en evaluaties van LOB-activiteiten en -begeleiding. • In het mbo is LOB wat vaker ingebed in de kwaliteitscyclus dan in het vo. 	<ul style="list-style-type: none"> • De borging in de kwaliteitscyclus; worden evaluaties daadwerkelijk omgezet naar verbeterplannen? • Wordt er ook echt geanalyseerd of de doelen van LOB worden gerealiseerd? • Belemmerende factor is de AVG, waardoor het lastig is de doorstroom in kaart te brengen, bijvoorbeeld doorstroom vo-mbo en doorstroom mbo-vervolgonderwijs en arbeidsmarkt.
Algemeen	<ul style="list-style-type: none"> • Bestuurders, schoolleiders en decanen/LOB-coördinatoren verschillen onderling niet veel in hun beeld ten aanzien van LOB. Het overall beeld van alle groepen is positief, met aandachtspunten op het gebied van bijvoorbeeld de gedragenheid van de visie. • Het beeld in de diverse sectoren (vmbo, havo/vwo, mbo) is in grote lijnen vergelijkbaar, met enkele nuanceverschillen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is veel aandacht voor LOB, zo merken diverse deelnemers aan de focusgroepen op, maar dit lijkt in spagaat te zijn met de krimp en bezuinigingen waar veel scholen momenteel mee te maken hebben. Budgetten voor LOB komen hiermee onder druk.